

उच्चस्तरीय कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोग, २०७१

प्रेस-विज्ञापनी

भूमिका

नेपालको कर प्रणालीलाई समसामयिक, व्यावहारिक र अन्तर्राष्ट्रिय मान्यता अनुकूल बनाउन आवश्यक सुझाव दिन नेपाल सरकारको मिति २०७१ साल कार्तिक २६ गतेको निर्णय अनुसार उच्चस्तरीय कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोग गठन भएको थियो । आयोगको कार्यकाल २०७२ साल आषाढ १५ गतेसम्म रहेको थियो । यस अवधिमा आयोगले कर सुधार सम्बन्धी राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिवेदनहरू, नेपालको वर्तमान कर नीति, कर कानून, करको स्वरूप, संरचना तथा संचालन प्रक्रिया र राजस्व प्रशासनका विविध पक्षका बारेमा अध्ययन गरेको थियो । आयोगले काठमाण्डौ भित्र तथा बाहिर विभिन्न संघ संस्था तथा व्यक्तिहरूसंग व्यक्तिगत तथा समूहगत रूपमा भेटघाट तथा छलफलगरी सुझाव संकलन गरेको थियो । यसैगरी आयोगले तयार गरेका अन्तरिम सुझावहरूका वारेमा विभिन्न संघ संस्था तथा विज्ञहरूसंग छलफल गरेर परिमार्जन गरेको थियो । यी विभिन्न आधारमा आयोगले सुझाव सहितको प्रतिवेदन तयार गरेको छ । नेपालको वर्तमान कर प्रणाली तथा यसमा गरिनु पर्ने सुधार सम्बन्धी आयोगको धारणा निम्नानुसार छ :

नेपालमा डेढ दशक अगाडी लागु गरिएको प्रथम पुस्ताको कर सुधार कार्यक्रम पश्चात स्थापित कर प्रणालीको स्वरूप र संरचना राम्रो छ । हाल मुलुकमा मूल्य अभिवृद्धि कर, आय कर, भंसार महसुल र अन्तःशुल्क जस्ता सबै आधुनिक करहरू कार्यान्वयन भैरहेका छन । यी करहरू मध्ये मूल्य अभिवृद्धि कर एकल दरले लगाइएको छ जुन यसकरलाई आर्थिक तथा प्रशासनिक दृष्टिकोणले सक्षम बनाउनको लागि महत्वपूर्ण छ । आय कर मध्ये व्यक्तिगत आय कर १५, २५ र ३५ प्रतिशतले लगाइएको छ भने संस्थागत आय कर एकल दरले लाग्ने व्यवस्था छ । भंसार महसुलका ६ दरहरूछन भने अन्तःशुल्क सूर्तिजन्य वस्तुहरू तथा मादक पदार्थमा परिमाणगत दरले र अन्य केही वस्तुहरूमा मूल्यगत दरले लाग्ने व्यवस्था छ ।

उक्त प्रमुख करहरूबाट नेपालको कुल कर राजस्वको ९३ प्रतिशतभन्दा बढी हिस्सा प्राप्त हुन्छ । यी करहरू मध्ये मूल्य अभिवृद्धि करले कुल कर राजस्वको एह तिहाई हिस्सा प्रदान गर्दछ, आय करको योगदान क्रमशः बढ्दै गएको छ भने भंसारको योगदान घट्दै गएको छ । हुनु पर्ने स्थिति पनि यही हो । अन्तःशुल्कबाट कुल कर राजस्वको करीव १५ प्रतिशत जति हिस्सा प्राप्त हुन्छ । नेपालको कर राजस्व र कुल गार्हस्थ उत्पादनको अनुपात पनि बढ्दै गै १६ प्रतिशत जति कायम भएको छ जुन दक्षिण एशियाली मुलुकहरूमा निकै राम्रो मानिन्छ ।

यसरी नेपालको कर प्रणालीको वर्तमान स्वरूप, संरचना तथा यसको Performance राम्रो छ । तर, मुलुकको राजनीति तथा आर्थिक अवस्था र अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिवद्धताको सन्दर्भमा कर प्रणालीमा केही समायोजनको खांचो छ । करका सैद्धान्तिक मान्यता, कर सुधार सम्बन्धी वर्तमान मूलधार तथा अन्तर्राष्ट्रिय राम्रा प्रयोगलाई मध्यनजर राखेर आयोगले दिएका निम्नानुसारका सुझावहरू नेपाल सरकारले कार्यान्वयन गरेमा नेपालको कर प्रणाली अरु परिमार्जित हुनेछ भन्ने आयोगको विश्वास छ ।

संघीय वित्त व्यवस्था

संघीय वित्त व्यवस्थाको सिद्धान्त तथा अन्तर्राष्ट्रिय राम्रा प्रयोगका आधारमा भन्सार महसुल, मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तःशुल्क, संस्थागत आय कर, व्यक्तिगत आय कर, प्राकृतिक श्रोत कर, सामाजिक सुरक्षा कर, वन पैदावर शुल्क, र कार्वन कर केन्द्रीय तहमा लगाइनु पर्दछ, पूर्वानुमानित कर, टिकट दस्तुर, सवारी कर, घर जग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर, जुवा, चिट्ठा र क्यासिनो कर, प्राकृतिक श्रोत कर, र शिक्षा सेवा कर प्रादेशिक स्तरमा लगाइनु पर्दछ भने घरजग्गा कर, मालपोत/भूमि कर, मनोरञ्जन कर, विज्ञापन कर, व्यवसाय कर, प्राकृतिक श्रोत कर, डुंगा, केवलकार संचालनमा लाग्ने कर, वयलगाडा, टांगा, जनावरमाथि कर र पार्किङ शुल्क स्थानीय तहमा लगाउनु पर्दछ ।

मूल्य अभिवृद्धि कर तथा अन्तःशुल्कलाई सहभाजित करको रूपमा प्रयोग गरी संकलित राजस्व केन्द्र तथा प्रदेशबीच विभाजन गरिनु पर्दछ भने घर जग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुरबाट संकलित राजस्व प्रादेशिक र स्थानीय सरकारबीच विभाजन गरिनु पर्दछ । केन्द्रीय सरकारले प्रादेशिक सरकारलाई र प्रादेशिक सरकारले स्थानीय सरकारलाई निःशर्त, सशर्त, समपुरक र अन्य अनुदान दिने व्यवस्था गरिनु पर्दछ ।

अन्तर-सरकारी वित्त मामिला सम्बन्धी व्यवस्था तथा सुझाव पेश गर्न हरेक ५ वर्षमा एक निष्पक्ष र स्वतन्त्र वित्त आयोग गठन गरिनु पर्दछ । यस्तो आयोगमा ३ विज्ञ रहने र आयोग २ वर्षका लागि गठन गर्ने व्यवस्था हुनु पर्दछ ।

संघीय व्यवस्थामा केन्द्रीय तथा प्रादेशिक सरकारले लगाउने करहरु वीच समन्वय कायम गर्न केन्द्र-प्रादेशिक वित्त व्यवस्था ऐन र प्रादेशिक/स्थानीय सरकारले लगाउन सक्ने कर तथा शुल्क सम्बन्धी मापदण्ड स्थापित गर्न एउटा नमुना प्रादेशिक कर कानूनको व्यवस्था गरिनु पर्दछ । यसैगरी केन्द्रीय र प्रादेशिक सरकारबीच तथा प्रादेशिक सरकारहरूबीच सम्पन्न गर्नुपर्ने सहमति वा समझदारी पत्रहरूको पनि विकास गर्दै जानु पर्दछ ।

मूल्य अभिवृद्धि कर

मूल्य अभिवृद्धि करलाई राजस्वको मेरुदण्डको रूपमा विकसित गर्दै जानु पर्दछ र नीतिगत तथा प्रशासनिक सुधार गरेर कुल कर राजस्वमा यसको योगदान ३५ देखि ४० प्रतिशतसम्म पुऱ्याइनु पर्दछ । मूल्य अभिवृद्धि करको आधार विस्तार गर्नको लागि यस करमा दिइएका छुट सम्बन्धी प्रावधानहरु क्रमशः घटाउदै जानु पर्दछ । कर नलाग्ने कारोबारकोसीमा वढाइनु पर्दछ, दरलाई यथावत राखिनु पर्दछ, र शुन्य दर निकासीमा सिमित गरिनु पर्दछ । मूल्य अभिवृद्धि करको मूल मान्यता अनुरूप करलाग्ने कारोवारसँग सम्बन्धित वस्तु वा सेवामा तिरेको पूरै कर कट्टी गर्न पाइने व्यवस्था गरिनु पर्दछ, र कर फिर्ता व्यवस्थालाई सहज र प्रभावकारी बनाइनु पर्दछ । मूल्य अभिवृद्धि करको कार्यान्वयन पक्ष कम्जोर भएकोले आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को पहिलो छ महिनामा यस करका स्वेच्छिक दर्ता, समयमा विवरण नबुझाउने, समयमा कर नतिर्ने, र अधिक केडिट विवरण तथा कर कट्टी रकम सम्बन्धी समस्या सुल्झाई यस करलाई सार्क क्षेत्रमै नूनमा कर प्रणालीको रूपमा स्थापना गर्ने अठोट गरिनु पर्दछ ।

आय कर

आय कर राजस्वको दोश्रो महत्वपूर्ण श्रोत हो र नीतिगत तथा प्रशासनिक सुधार गरी यस करबाट कुल कर राजस्वको एक तिहाइसम्म राजस्व संकलन गरिनु पर्दछ । सामाजिक न्यायको लागि प्रभावकारी रूपमा लागू गर्न सकिने कर पनि यही हो । आय करको आधार विस्तार गर्नका लागि मुलुकको विकास नीतिमा टेवा पुऱ्याउने, रोजगारी वढाउने, पिछडिएका क्षेत्रको औद्योगिक विकास गर्ने उद्देश्यले दिइएका छुट वाहेक अन्य छुट हटाउदै जानु पर्दछ । आधारभूत छुट रकमलाई मुद्रास्फितिको दरसँग आवद्ध गरिनु पर्दछ ।

प्राकृतिक व्यक्तिले अवकाश वचत स्वरूप स्वीकृत अवकाश कोषमा जम्मा गर्ने रकम, लगानी बीमा, सामाजिक उत्तरदायित्व र कर छुट पाएका संस्थाहरूलाई दिइने चन्दा उपहार वापत कट्टी गर्न पाउने रकमको मात्रा वढाइनु पर्दछ भने एउटा घर खरिद/निर्माण गर्दा लिएको कर्जाको साँवा तथा ब्याज वापत वार्षिक निश्चित रकमसम्मको भुक्तानी छुट दावी गर्न सक्ने व्यवस्था गरिनु पर्दछ ।

व्यक्तिगत आय करको न्यूनतम तथा उच्चतम सीमान्त दर वढी भएकोले घटाउनु पर्दछ र आय कर लाग्ने विभिन्न ब्राकेटको रकम वढाइनु पर्दछ । संस्थागत आय करको दरमा गरिएका विभिन्न कटौतिलाई क्रमिक रूपले हटाउदै संस्थागत कर सबै क्षेत्रमा समान किसिमले लाग्ने वातावरण सिर्जना गर्दै जानु पर्दछ । मुलुकको सर्वांगिण विकास नीतिमा सहयोग पुऱ्याउनको लागि लगानी आकर्षित गर्न संस्थागत आय करको दर अन्य सार्क मुलुकको आय करको दरभन्दा कम हुनु पर्दछ ।

भाडाका सवारी साधनमा प्रति सवारी साधनको आधारमा तोकिएको दर लामो समयसम्म यथावत राखिएकोले यसलाई वढाउनु जरुरी छ । घर वहाल कर संकलनमा केन्द्रले नगरपालिकालाई सहभागी बनाइ त्यसबाट संकलित राजस्वको ६० प्रतिशत केन्द्रले र ४० प्रतिशत नगरपालिका (स्थानीय निकाय) ले प्राप्त गर्ने व्यवस्था गरिनु पर्दछ ।

वार्षिक रु. २० लाख देखि मूल्य अभिवृद्धि कर नलाग्ने सिमा सम्मको कारोवार गर्ने प्राकृतिक व्यक्तिले सरलीकृत रूपमा कारोवार कर (Turnover tax) तिर्नु पर्ने व्यवस्था गरिनु पर्दछ ।

भंसार महसुल

भंसार महसुल माथिको निर्भरता घट्टै जाने भएतापनि नेपालको सिँगो कर प्रणाली तथा कर प्रशासनलाई पारदर्शी तथा प्रभावकारी बनाउन वस्तुको विस्तृत र सहि किसिमले वर्गीकरण गर्ने, मूल्यांकन पद्धति सुधार्ने, अवैध व्यापार नियन्त्रण गर्ने र व्यापार सहजिकरण गर्ने कार्य महत्वपूर्ण भैरहने हुदा भंसार व्यवस्थालाई सुदृढ गर्दै जानु पर्दछ ।

मालवस्तुको पैठारी गर्नका लागि प्रतितपत्र खोल्दा सो को विस्तृत विवरण प्रतितपत्र एवं विलविजकहरूमा खोल्नु पर्ने व्यवस्थालाई अनिवार्य गरी प्रभावकारी रूपमा लागू गर्नु पर्दछ । उद्योगहरूले पैठारी गर्ने कच्चा पदार्थ, सरकारी पैठारी, सरकारी संस्थानको आयात र ५ प्रतिशतसम्म भन्सार महसुल लाग्ने वस्तुको पैठारीलाईसहज र सरल मूल्यांकन प्रणाली अवलम्बन गरी जाँचपास गर्नुपर्छ । राजस्वको दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण वस्तुहरूको राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय बजार मूल्यको तथ्यांक संकलन गरी यसलाई अद्यावधिक गर्दै जानु पर्दछ ।

स्वदेशी उद्योगले पैठारी गर्ने केही आधारभूत कच्चा पदार्थहरूमा आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा भंसार महसुल शुन्य प्रतिशतले लगाउने र यस्तो व्यवस्था आगामी वर्षहरूमा अन्य औद्योगिक कच्चा पदार्थ, सहायक कच्चा पदार्थ, रसायनिक पदार्थ, प्याकेजिंग सामग्री र औद्योगिक मेशिनरीको सन्दर्भमा पनि विस्तार गर्दै जानु पर्दछ ।

सन् २०१६ देखि साफ्टा पूर्ण रूपमा कार्यान्वयनमा आई व्यापार उदारीकरण कार्यक्रमसमाप्त हुने भएकोले संवेदनशील सूचीमा परेका मालवस्तुहरू वाहेक अन्यको हकमा नेपालले ५ प्रतिशतभन्दा बढी पैठारी महसुल लगाउन सक्ने अवस्था नरहने हुंदा सार्क मुलुकहरूबाट पैठारी गरिने मालवस्तुमा लाग्ने पैठारी महसुलको संरचना परिवर्तन गर्नु पर्ने हुन्छ । यसैगरीसार्क वाहेक अन्य मुलुकहरूबाट पैठारी गरिने मालवस्तु र साफ्टाको संवेदनशील सूचीमा समावेश गरिएका वस्तुमा लाग्ने भन्सार महसूलका दरको संख्या तथा तह घटाउदै जानु पर्दछ । साफ्टा लागू गर्ने सन्दर्भमा नेपालले व्यक्त गरेको क्षेत्रीय प्रतिवद्धता अनुसार संवेदनशील सूचीमा समावेश भएका वस्तुलाई क्रमशः यस सूचीबाट हटाउदै जानु पर्दछ । निकासी पैठारी गर्दा आवश्यक पर्ने कागजताको संख्या कटौति गरिनु पर्दछ ।

अन्तःशुल्क

अन्तःशुल्क लाग्ने वस्तुको संख्या सीमित राख्ने, निकासीलाई कर मुक्त गर्ने र अन्तःशुल्क व्यवस्थालाई स्वयं निष्काशन प्रणाली अन्तर्गत संचालन गर्ने नीति अपनाउदै जानु पर्दछ । सडक मर्मत तथा सुधार दस्तुर र प्रदुषण नियन्त्रण शुल्क खारेज गरेर पेट्रोल र डिजेलमा अन्तःशुल्क लगाउनु पर्दछ । यसैगरी दूर संचार सेवा दस्तुर लगाउनको सट्टा यस सेवामा अन्तःशुल्क लगाउनु पर्दछ । किचेन तथा वाथरुमका सामान, कुकुर विरालोको खाना, माछा मासुजन्य पदार्थ, जंक फुड लगायतका राजस्व नगण्य रूपमा प्रदान गर्ने र साधारणतया अन्तःशुल्कको दायरमा नआउने वस्तुमा लागेको अन्तःशुल्क खारेज गरिनु पर्दछ ।

निकासी गरिने वस्तुको उत्पादनमा प्रयोग भएको कच्चा पदार्थमा लागेको अन्तःशुल्क फिर्ता दिने व्यवस्था हुनु पर्दछ । स्वयं निष्काशन प्रणाली सूर्तिजन्य पदार्थमा आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा लागू गर्ने र त्यसको प्रभाव मुल्यांकन समेतका आधारमा त्यसपछि मदिरामा लागू गर्ने व्यवस्था गर्नु पर्दछ ।

मालपोत तथा घर जग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुर

मालपोत/भूमिकरका दरहरूलाई आवधिक रूपमा पुनरावलोकन गर्ने, जग्गाधनीले चाहेमा ५ वर्षको मालपोत एकैपटक तिर्न सक्ने व्यवस्था गर्ने, घर जग्गा करको न्यूनतम छुट हटाउने, दर घटाउने, र न्यूनतम र अधिकतम दरको सीमा तोक्ने, व्यवस्था गर्नु पर्दछ । घर जग्गा रजिष्ट्रेशन दस्तुरलाई कारोवार मूल्यमा लगाउने र दर घटाउने व्यवस्था गर्नु पर्दछ भने पुख्र्यौली सम्पतिको स्वामित्व हस्तान्तरणमा लाग्ने रजिष्ट्रेशन दस्तुरको दर बढाउनु पर्दछ ।

सवारी कर

सवारी कर एकद्वार प्रणाली अन्तर्गत संकलन गर्नु पर्दछ ।

सामाजिक सुरक्षा कर

सामाजिक सुरक्षा करलाई विकसित गर्दै जाने क्रममा कर्मचारी तथा रोजगारदाता दुवैको योगदान हुनु पर्ने व्यवस्था लागु गर्नु पर्दछ । निवृत्तिभरण सम्बन्धी वर्तमान योगदान रहित व्यवस्थाको सट्टा योगदानमा आधारित व्यवस्था लागु गर्नु पर्दछ र निवृत्तिभरण आयको भुक्तानीमा एक प्रतिशतका दरले लाग्ने सामाजिक सुरक्षा कोष करलाई खारेज गर्नु पर्दछ ।

पुनर्निर्माण कर

आर्थिक वर्ष २०७२/७३ र आर्थिक वर्ष २०७३/७४ मा व्यक्तिगत तथा संस्थागत आय करको आधारमा पुनर्निर्माण कर लगाउनु पर्दछ ।

गैर कर

गैर करका दरलाई समसामयिक बनाउने, हाल कुनै किसिमले प्रयोग नभएका सरकारी सम्पत्तिको विक्रीबाट थप राजस्व परिचालन गर्ने र राष्ट्रिय स्तरको कल्याणकारी कोष, वैदेशिक रोजगार प्रवर्धन कोष, सैनिक, प्रहरी तथा सशस्त्र प्रहरी कोषहरु, ग्रामीण दूर संचार कोष जस्ता कोषहरुमा अनुत्पादक स्थितिमा रहेको रकम अर्थतन्त्रको पुनर्निर्माण कार्यमा लगाउने व्यवस्था गर्नु पर्दछ ।

राजस्व प्रशासन

राजस्व बोर्ड स्थापना गर्ने, राजस्व सेवा लागु गर्ने, कर्मचारीहरुको दरवन्दी श्रृजना, छनौट, नियुक्ति, पदस्थापन, सरुवा, बढुवा, तथा कार्य सम्पादन मूल्यांकन जस्ता सबै पक्षहरुको सुधार गर्नु पर्ने, कर्मचारी प्रशिक्षण युद्ध स्तरमा लागु गर्ने, करदाता शिक्षालाई निरन्तरता दिनु पर्दछ । आर्थिक वर्ष २०७२/७३ र २०७३/७४ लाई राजस्व प्रशासनको क्षमता वृद्धि वर्षको रुपमा लिइनु पर्दछ ।

प्रशासकिय पुनरावलोकन

प्रशासकिय पुनरावलोकनलाई छिटो छरितो बनाउनको लागि प्रशासकिय पुनरावलोकनको अधिकारलाई महानिर्देशकले प्रत्यायोजित गर्न सक्ने वा महानिर्देशकको सट्टा उपमहानिर्देशकको नेतृत्वमा छुट्टै महाशाखा खडा गरी सोबाट गर्ने व्यवस्था मिलाउनु पर्दछ । यस सम्बन्धी निर्णय ६० दिन भित्र गरि सक्नु पर्ने र धरौटी राख्न आवश्यक नहुने गर्नु पर्दछ ।

पुनरावेदन

पुनरावेदन सम्बन्धी व्यवस्थालाई प्रभावकारी बनाउन यसको वनोट, संख्या तथा समयावधी मा सुधार हुनु पर्दछ ।

कर विवाद समस्या समाधान समिति

आन्तरिक राजस्व विभागको संरचना बाहिर एउटा छुट्टै स्वतन्त्ररूपले काम गर्ने गरी एउटा तीन सदस्यीय कर विवाद समस्या समाधान समितिको व्यवस्था गरिनु पर्दछ ।

सम्पत्ति घोषणा

तोकिएको रकम भन्दा माथिको चल अचल सम्पत्ति भएको प्राकृतिक व्यक्तिले आय करको प्रयोजनका लागि अनिवार्य रूपमा सम्पत्ति घोषणा गर्ने व्यवस्था गर्नु पर्दछ । यसरी विवरण दाखिला गर्ने व्यक्तिको सम्पत्ति निश्चित रकमभन्दा वढी थप भएको अवस्थामा पहिला पेश गरेको सम्पत्तिको विवरणमा समावेश गर्नकोलागि विवरणहरु दाखिला गर्दै जानु पर्ने व्यवस्था गर्नु पर्दछ ।

कर संहिता

कर संहिता हाल आय कर, अन्तशुल्क, भंसार महसुल, मूल्य अभिवृद्धि कर जस्ता विभिन्न करका लागि छुट्टा छुट्टै ऐन नियम लागु गरिएकोमा ती सबै कानूनकोसट्टा सबै करको प्रयोजनका लागि एउटै कर संहिता (Tax Code) तयार गर्नु पर्दछ ।

अन्त्यमा

नेपालको कर प्रणालीको वर्तमान स्वरूप र संरचना राम्रो छ । तर मुलुकको राजनीति तथा आर्थिक अवस्था र अन्तर्राष्ट्रिय प्रतिवद्धताको सन्दर्भमा कर प्रणालीमा केही समायोजनको खांचो छ । करका सैद्धान्तिक मान्यता तथा अन्तर्राष्ट्रिय राम्रा प्रयोगलाई मध्यनजर राखेर आयोगले दिएका विभिन्न सुझावको कार्यान्वयनबाट नेपालको कर प्रणाली अरु परिमार्जित हुनेछ ।

आयोगका सुझावको कार्यान्वयनबाट कर प्रणाली आर्थिक दृष्टिकोणबाट वढी सक्षम हुने, कर परिपालन लागत र कर संकलन खर्च घट्ने, कर प्रणाली लगानी मैत्री हुने, राजस्व उत्पादक, लचक तथा समान हुने र प्रशासनिक पुनर्संरचनाबाट कर प्रशासनको कार्य कुशलता बृद्धि भै कर प्रणाली सबै क्षेत्रमा समान तथा प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन हुनेछ ।

धन्यवाद ज्ञापन

मुलुकको कर प्रणालीलाई समसामयिक बनाउन आवश्यक सुझावहरु पेश गर्ने जस्तो गहन जिम्मेवारी दिनु भएकोमा माननीय अर्थ मन्त्री डा. रामशरण महतज्यू तथा नेपाल सरकार प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछौं । यसैगरी अर्थ सचिव श्री सुमनप्रसाद शर्मा, राजस्व सचिव श्री नवराज भण्डारी, सामान्य प्रशासन मन्त्रालयका सचिव श्री राजन खनाल, अर्थ मन्त्रालय राजस्व व्यवस्थापन महाशाखाका प्रमुख तथा सहसचिव श्री लक्ष्मण अर्याल र अर्थ मन्त्रालय राजस्व व्यवस्थापन महाशाखाका उपसचिव श्री चण्डी घिमिरेवाट निरन्तर रूपमा प्राप्त भएको सहयोगका लागि उहांहरुलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छौं ।

आयोगको सचिवालय आन्तरिक राजस्व विभाग लाजिम्पाटमा स्थापना गरिएको थियो । आयोगले काम शुरु गरेको दिन देखि अन्तिम दिनसम्म आवश्यक सचिवालयगत उत्कृष्ट सुविधाहरु तथा

उदार संस्थागत सहयोगको लागि आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशक श्री चुडामणी शर्मा, उपमहानिर्देशकहरु श्री राम मणी दवाडी, श्रीमती चन्द्रकला पौडेल, श्री अजुन प्रसाद पोखरेल र श्री लक्ष्मीप्रसाद यादव तथा समस्त आन्तरिक राजस्व विभाग परिवार प्रति आभारी छौं । आयोगको सचिवालयमा कार्यरत आन्तरिक राजस्व विभागका निर्देशक श्री गोपाल प्रसाद घिमिरे तथा शाखा अधिकृत श्री डोलिन्द्र प्रसाद शर्मा आयोगमा शुरु देखि अन्त्यसम्मका सम्पूर्ण कार्यमा अटूट रुपमा सहभागि हुनु भएको थियो र उहाँहरुको करको सैद्धान्तिक, नीतिगत, तथा कानूनी व्यवस्थाको राम्रो ज्ञान, लामो व्यवहारीक अनुभव, कडा परिश्रम तथा सकारात्मक सोचवाट आयोग निकै लाभान्वित भएको थियो । यसको लागि उहाँहरु दुवैजना प्रति आयोग आभारी छ । यसैगरी आयोगमा काज खटिनु भएका अर्थ मन्त्रालयका उपसचिव श्री डिकरदेव भट्ट, राजस्व अनुसन्धान विभागका निर्देशक श्री खिम वहादुर कुवर, भंसार विभागका निर्देशक श्री कुलराज ज्ञवाली र करदाता सेवा कार्यालय नयांसडकका प्रमुख कर अधिकृत श्री हरिशचन्द्र ढकालवाट आयोगलाई उपयोगी सुझावहरु प्राप्त भएका थिए । त्यसको लागि उहाँहरु सवैलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छौं । यसै गरी अर्थ मन्त्रालयका सहसचिव श्री मणिराम ओझा, महान्यायाधिवक्ताको कार्यालयका उपन्यायाधिवक्ता श्री हरिशंकर ज्ञवालीको योगदानको सहाना गर्दछौं ।

आयोगले श्री विद्याधर मल्लिकवाट राजस्व प्रशासनको संगठनात्मक स्वरुपको वारेमा तथा श्री तिर्थमान शाक्यवाट संघीय व्यवस्थाको संविधानमा गरिनु पर्ने आर्थिक कार्यप्रणालीको वारेमा विज्ञको रुपमा परामर्श सेवा प्राप्त गरेको थियो । उहाँहरुको अमूल्य योगदानका लागि दुवैजना प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्न चाहन्छौं ।

आन्तरिक राजस्व विभागका महानिर्देशक श्री चुडामणी शर्माले पनि आयोगको प्रतिवेदनको केही भाग सम्पादन गर्नका साथै महत्वपूर्ण सुझावहरु दिनु भएको थियो । यसैगरी आन्तरिक राजस्व विभागका उपमहानिर्देशक श्री राममणी दुवाडीले आयोगको प्रतिवेदनलाई सुक्ष्म रुपमा आद्योपान्त सम्पादन गर्नका साथै अमूल्य सुझावहरु दिनु भएको थियो । यसको लागि उहाँहरु दुवैजना प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्न चाहन्छौं । यसैगरी भंसार सम्वन्धी अध्याय परिमार्जन गर्न भंसार विभागका महानिर्देशक श्री शिशिर ढुंगानावाट प्राप्त योगदानको सहाना गर्दछौं ।

आयोगले व्यवस्थापिका-संसदको अर्थ समितिसंग गरेको अन्तरक्रिया कार्यक्रममा समितिका माननीय सभापति श्री प्रकाश ज्वाला र समितिका माननीय सदस्यहरुले महत्वपूर्ण सुझावहरु प्रदान गर्नु भएकोमा उहाँहरु प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्न चाहन्छौं । यसैगरी आयोगको कार्यावधि भित्र अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रकोषवाट श्री कियोशी नाकायामाको नेतृत्वमा श्री आतुर स्वीस्तक, श्री मिखायल डाली तथा श्री रिकार्डो भारसानो सदस्य रहेको नेपालको विस्तृत कर सुधार सम्वन्धी मिशन र श्रीमति डेव्वा एडाम्सको नेतृत्वमा श्री पिटर वारण्ड र डेभिड कार सदस्य रहेको नेपालको कर प्रशासनको सुधार सम्वन्धी मिसनसंग नेपालको कर प्रणाली तथा कर प्रशासनको सुधारका वारेमा गरिएको विस्तृत छलफल आयोगको लागि निकै उपयोगी भएको थियो । त्यसको लागि दुवै मिशनका नेता तथा सदस्यहरु प्रति आयोग हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछ ।

आयोगले प्रारम्भिक सुझावहरुको वारेमा श्री विद्याधर मल्लिक, डा.रुप ज्योति, श्री भानु प्रसाद आचार्य, डा.युवराज खतिवडा, डा.डिल्लीराज खनाल, श्री रामेश्वर खनाल, श्री राजन खनाल, श्री

दिपेन्द्रबहादुर क्षेत्री, डा.मदनकुमार दहाल, डा. पुष्प कंडेल, डा.विजय के.सी., डा. गोविन्द बहादुर थापा, श्री नारायण प्रसाद सिलवाल, श्री निरन्जन टिवडेवाल, श्री तिर्थराज उपाध्याय, श्री नरेन्द्र भट्टराई, श्री रत्नराज बज्रचार्य, श्री के.बी.चित्रकार र श्री श्याम दाहालबाट समेत अमूल्य सुभावहरु प्राप्त भएका थिए । त्यसको लागि उहांहरु प्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछौं । यसैगरी आयोगले आफ्ना प्रारम्भिक सुभावहरु नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघ, नेपाल च्याम्बर अफ कमर्स, नेपाल आर्थिक पत्रकार समाज, नेपाल वार एशोसियसन समक्ष समेत प्रस्तुत गरेको थियो र सहभागीहरुबाट महत्वपूर्ण सुभाव प्राप्त भएका थिए । आयोगले श्री महा प्रासद अधिकारी, श्री केशवप्रासद आचार्य, श्री पवन कुमार ओझा, श्री जगदीश अग्रवाल, र श्री निर्मलहरि अधिकारीसंगको छलफल पनि निकै उपयोगी भएको थियो ।

आयोगले नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघसंग सहकार्य गरेको थियो । यस सन्दर्भमा विरगंज, भरतपुर, विराटनगर, पोखरा, दमौली, नेपालगंज र ती विभिन्न स्थान नजिकका अन्य उद्योग वाणिज्य संघ लगायतका विभिन्न संघ संस्थासंग अन्तरक्रिया कार्यक्रमको आयोजना गरेको थियो । यस सहकार्यका लागि आयोग नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघ प्रति आभारी छ ।

यसैगरी आयोगले नेपाल उद्योग परिषद, नेपाल च्याम्बर अफ कर्मस, नेपाल चार्टर्ड एकाउण्टेण्टस् संस्था, चार्टर्ड एकाउण्टेण्टस् संघ, अडिटर एसोसिएसन अफ नेपाल, नेपाल वार एसोसियसन, नेपाल आर्थिक पत्रकार संघ संग पटक पटक अन्तरक्रिया कार्यक्रम आयोजना गरेको थियो र ती कार्यक्रमका सहभागीहरुबाट उपयोगी सुभावहरु प्राप्त भएका थिए । त्यसको लागि उहांहरु प्रति आयोग हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछ । यसैगरी आयोगलाई अन्य विभिन्न संघ, संस्था तथा व्यक्तिहरुबाट कर सुधार सम्बन्धी विभिन्न सुभावहरु प्राप्त भएका थिए र त्यसको लागि आयोग सबै सुभावदातालाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छ ।

यसैगरी श्री शुशिल प्रधान, श्री प्रभात उप्रेति तथा श्री गोविन्दप्रसाद श्रेष्ठको योगदानको पनि आयोग सहाना गर्दछ । आयोगलाई आन्तरिक राजस्व विभागका शाखा अधिकृत श्री चन्दनकुमार कर्ण, आन्तरिक राजस्व विभागका सूचना प्रविधि अधिकतहरु श्री रमेश सुवेदी, श्री विनोद विडारी, तथा श्री नवलकिशोर साह र भंसर विभागका तथ्यांक अधिकृत श्री रामकृष्ण रेग्मी, भंसर विभागका सूचना अधिकृत श्री रामदत्त भट्ट तथा आन्तरिक राजस्व विभागकी कम्प्यूटर अपरेटर सुश्री मुना के.सी.बाट प्राप्त भएको विविध किसिमको सहयोगका लागि उहांहरुलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छौं ।

अन्त्यमा, प्रतिवेदनको डिजाइन अकार्षक रुपमा गरेर प्रतिवेदनलाई यस स्थितिमा पुर्याउन सहयोग गर्नु भएकोमा श्री ध्रुव वस्नेतलाई हार्दिक धन्यवाद दिन्छौं ।

उच्चस्तरीय कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोग

काठमाण्डौं

२०७२ अषाढ २० गते